ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՆԱՄԱԿ ԱՏԱԲԱԶԱՐԷՆ

ԿՐԿՆԱԿ ՅՈԲԵԼԵԱՆՆԵՐԸ ԱՏԱԲԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ԱՏԱԲԱԶԱՐ, 13 Նոյեմբեր, 1913

Բնական է Ատաբազարի Հայ համայնքին նման ժողովուրդ մը չէր կրնար անտարբեր վերաբերում մը ունենալ այն յաւէտ յիշատակելի տօնակատարութեանց առթիւ, զորս անցեալ Շաբաթ օր, 12 Նոյմ. ազգովին խանդավառօրէն տօնախմբեցինք և մասամբ ալ Կիրակի, 13 Նոյմ. կանխորոշ յայտարարութեան մը վրայ, զոր հրատարակած էր Յոբելեանական Յանձնաժողովը և որ կը բաղկանար 22 անդամներէ։ Ասոնցմէ մին կը ներկայացնէր Ազգ. Իշխանութիւնը, ուրիշ մը՝ Բողոքական հասարակութիւնը, երրորդ մը՝ Զարգացական միութիւն մը, չորրորդը քաղ. կուսակցութիւն մը և այսպէս շարունակաբար. Նոյն օրը, Շաբաթ, բոլոր խանութները, ըլլա՛յ «էսնաֆ» կամ վաճառական, գոցուած էին ամբողջութեամբ։ Իրօք, շուկային նոյն օրուան հանդարտութիւնը յո՛յժ ուշագրաւ էր, ու մեր դրացի ազգերուն ուշադրութիւնը գրաւած, անո՛ր համար որ ո՛չ մէկ առուծախի ժխոր, թօհուբօհ կը նշմարուէր շուկային մէջ, ուր սովորական օրեր Հայերը ոգեւորութիւն կը տարածէին ամէն կողմ։

Այդ օրը, առաւօտուն, վիճակիս առաջնորդ՝ Ստեփաննոս Արք. Յովակիմեան տեղւոյս Ս. Կարապետ Թաղի եկեղեցիին մէջ պատարագ մատոյց ի ներկայութեան հաւատացեալ երկսեռ ու հոծ բազմութեան մը։ Ժամը 10½ի (Ը. Ս.) ատենները կատարուեցաւ հոգեհանգիստը՝ ի յիշատակ Ս. Թարգմանչաց և հայ գրական պատկառելի վաստակաւորներու։ Երգեցողութիւնները կը վարէր դպրապետ Յարութիւն էֆ. Տէր Ներսէսեան։ Հայուհեաց վարժարանի ուսանողուհիները իրենց ուսուցչական կազմով ներկայ էին, ինչպէս նաև Կեդր. վարժարանի և Ազգ. երկսեռ վարժարանաց սաներն ու սանուհիները, իրենց կուրծքին վրայ կրելով կարմրագոյն ժապաւէններ, ուր Ա, Բ. Գ. տառերը օրուան Մեծ Տօնը կը խորհրդանշէին։

Կէսօրէ վերջ, ժամը 1ին, Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցիին զանգակին հրաւէրով ժողովուրդը գունդագունդ դիմեց եկեղեցի, առանց դաւանանքի խտրութեան, միասիրտ, միահաղոյն, ըմբոշխնելու համար յարգանքի և հիացումի արտայայտիչ այն վեհաշուք հանդէսը, որուն նախաձեռնարկ եղաւ քաղաքիս Կեդր. վարժարանի ուսուցչական խումբը։ Կարգադիր Մասնախումբի յարգելի անդամներն ու անդամուհիները ոգի ի բռին աշխատեցան հանդէսը փայլուն ընելու համար, իրենց օժանդակ ունենալով կարգ մը երիտասարդներ։

Ժամը 2ին (Ը. Ս.) Արամ էֆ. Նիկողոսեան ի դիմաց Յոբելեանական Յանձնաժողովին, հանդէսին բացումը կատարեց «Երկու Խօսքով», որմէ վերջ երգչախումբը «Նմանեալ Մովսէսի» շարականը երգեց ա՛յնքան սրտառուչ և հոգեթով։ Բանախօսեց Առաջնորդ Ս. Հայրը՝ իր սովորական համեղ ոճով և հրաւիրեց Ատաբազարցին որ վերջապէս օր մը իր սրտաբուղխ նուէրներով կանգնէ Կեդր. վարժարանին շէնքը, որուն ա՛յնքան կարեւորութիւնը շեշտեց Յովակիմեան Սրբազան։ Յիշեալ երգչախումբին կողմէ հետզհետէ երգուեցան զանազան երգեր։

Ի դիմաց Հայ Բողոքական համայնքին, բանախօսեց Յովհ. էֆ. Ալիքսանեան, որ հրաւիրեց ժողովուրդին ուշադրութիւնը ներքին այն հայ գաւառներուն վրայ, ուր հայ գիրը, հայ գրականութիւնը կը մնայ այն մայլ վիճակին մէջ, ինչպէս որ էր աւելի հարիւրաւոր տարիներ առաջ։ Պերճախօս Թուրքերէնով մը բանախօսեց Տ. Արսէն քհ. Յարութիւնեան։ Աւուր պատշաճի բանախօսութիւն մըն ալ ըրաւ, յանուն կրթական հաստատութեանց՝ Վահան էֆ. Դուլումճեան։ Հուսկ յետոյ Նիկողոսեան էֆ. պաշտօնապէս համազգային կրթական ֆոնտին բացումը հռչակեց, որուն աներկբայ ենք որ բոլոր Ատաբազարցիները մեծով պզտիկով կամովին պիտի մասնակցին, որքան կարելի է շատ, որովհետեւ անոր տեւողութիւնը, ինչպէս յայտարարուեցաւ, շատ կարճ պիտի ըլլայ։

ԴԷՊՔԸ

Հանդէսին փակումէն կէս ժամ յետոյ կազմուեցաւ հսկայ Թափօր մը, ծովածաւալ, անվերջ, որուն նպատակն էր Ազգ. վարժարաններու, քաղաքական կուս. ակումբներու, Ալիանս Ֆրանսէզի, ինչպէս նաև Հայ ընթերցասրահ առջեւ համակրական ցոյցեր ընել։ Թափօրին առջեւէն կ'երթային Ազգ. վարժարաններու սաներն ու սանուհիները՝ առաջնորդութեամբ ֆանֆառի խումբին, որ նուագեց կարգ մը գեղեցիկ կտորներ։ Թափօրը կանգ առաւ նաև Հայուհեաց վարժարանին առջեւ, որ այս առթիւ գեղեցկօրէն կանթեղներով պճնուած էր։ Յետոյ յառաջանալով կանգ առաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ակումբին առջեւ, ուր բանախօսեց Տիար Տ. Պաղտիկեան, յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Եւ մինչ Թափօրը աւելի՛ ոգեւորուած և խանդավառուած առաջադրած միւս վայրերն ալ կը յառաջանար, կառավարական արգելքի հանդիպեցաւ։ Կարգ մը բօլիսներ ու ժանտարմներ արգիլեցին ֆանֆարի խումբը նուագելէ և ստիպեցին Թափօրը, որ իր գնացքը այլեւս շուտափոյթ կասեցնէ։ Ո և է խնդրանք անպատասխանի մնաց։ Ու ժողովուրդը ստիպուեցաւ ցրուիլ։

⁂ Անդր. էֆ. Կէնճեան իր զանազան հեղինակութիւններէն 120 կտոր տրամադրեց ի նպաստ կրթական ֆոնտին։ Կը լսենք թէ նոյնը պիտի ընէ նաև ուսուցիչ Տիար Մելքոն Յովսէփեան։

⁂ Մեծ Յոբելեաններուն առիթով, Ուրբաթ իրիկուն Հ. Յ. Դ. ակումբին մէջ Դաշնակցական Ուս. Միութեան կողմէ անմահ Ռաֆֆիի «Ջալալէտտին»ը ի հանդէս բերուեցաւ բաւական յաջող կերպով։

⁂ Այս առիթով քաղաքիս «Հնչակ» Թատերախումբն ալ պատրաստած էր շքեղ երեկոյթ մը, զոր յետաձգեց կամքէ անկախ պատճառներով։

⁂ Քաղաքիս Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ժողովասիրաց Յանձնախումբը, Հայ Ընթերցասրահ բանիրուն վարչութիւնը մէկ մէկ մեծադիր և գեղատեսիլ ծաղկեփունջեր յղած էին հանդէսին՝ ի յարգանս օրուան Մեծ Վաստակաւորներուն։ Մ. Յ. Մ.

⁂ Թանին հետեւեալը կը գրէ Ատաբազարի մէջ պատահած դէպքին մասին.

Հայ տառերու գիւտին 1500ամեակի յոբելեանին առթիւ, Ատաբազարի մէջ Հայերու կողմէ կազմուած ցոյցը չափազանց ցաւալի դէպքի մը պատճառ տուած է։ Ցուցարարներուն և ոստիկաններուն ու ասոնց ընկերացող զինուորներուն միջեւ կռիւ մը պատահելով, զինուոր մը սպաննուած է և երեք ոստիկաններ ալ վիրաւորուած են։ Դէպքին ինչպէս ծագում առնելուն մասին մանրամասնութիւններ կը պակսին. ժողովուրդէն սպաննեալ և կամ վիրաւոր ըլլալու մասին ո և է տեղեկութիւն չէ տրուած և ոչ ալ բան մը գրուած, ինչպէս որ ժողովուրդէն ոչ ոքի վնաս չէ հասած։ Ներքին գործոց Նախարարութիւնը անմիջապէս հեռագրով հրաման տուաւ Իզմիթի կառավարիչին, որպէս զի դէպքին վայրը երթալով հարկ եղած քննութիւնը կատարէ, պատասխանատուները պաշտօնանկ ընէ, և յանցաւորներու մասին ալ հետապնդում կատարուի։

⁂ Պատրիարքարանէ հեռագրով այս մասին ուզուած տեղեկութիւնները մինչև երէկ իրիկուն ուշ ատեն չհասան։

⁂ Մամուլի Ընդհ. Տնօրէնութիւնը երէկ իրիկուն հետեւեալը հաղորդեց. Քննութիւն կատարելու համար Ատաբազար գացող Իզմիթի կառավարիչ Մազհար պէյ կը հեռագրէ.

Հայ տառերու գիւտին 1500 ամեակի յոբելեանին առթիւ, Ատաբազարի Հայոց եկեղեցիին մէջ կրօնական արարողութիւն կատարուելէն վերջ, խուռներամ բազմութիւն մը փողոցներու մէջ նուագածութիւն կատարելով և ճառախօսութիւններ ընելով, քաղաքին Դարա Աղաճ Տիպի ըսուած տեղը գացած ատենին այդտեղի պահականոցէն երկու ոստիկան և չորս զինուոր կուգան և կ'ազդարարեն ժողովուրդին ցրուիլ, ըսելով որ պաշարման վիճակին դէմ է այդ հաւաքումը։ Ժողովուրդէն մաս մը կը համաձայնի բայց «այադ թագըմ»ները առանց մտիկ ընելու յանկարծակի կը յարձակին պահակախումբին վրայ և դանակով զինուոր մը կը սպաննեն ու ոստիկան մը և զինուոր մըն ալ թեթեւ կերպով կը վիրաւորեն։ Վիրաւորողներէն և ծեծողներէն 3ը բռնուած են և յոյս կայ որ մարդասպանն ալ շուտով կը ձերբակալուի։ Իզմիթի առաջնորդը և երեւելիները միութէսարրըֆին քով երթալով, այս ցաւալի դէպքին առթիւ յանուն հայ ազգին իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին և մաղթեցին որ ոճրագործը ժամ առաջ ձերբակալուի։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ՄԷՋ

Ս. Գէորգ եկեղեցին կանուխէն լեցուած էր ստուար բազմութեամբ մը, ուր կ'երգէին Սամաթիոյ միացեալ Թաղերու դպրաց դասերը։ Ժամը 9ին սկսաւ Ս. Պատարագը։ Պատարագիչն էր Տ. Գնէլ եպս. Գալէմքեարեան, որ Ճաշու գիրքէն վերջ խօսեցաւ օրուան տօնին վրայ, բացատրեց այն մեծ դերը զոր ունեցան Սահակ և Մեսրոպ ու հրաւիրեց ժողովուրդը վառ պահել այդ երկու անմահ եկեղեցականներուն յիշատակը։ Պատարագի արարողութիւններէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ հայ գրականութեան և գրչի վաստակաւորներու յիշատակին։

Դասին մէջ ի պատիւ կեցած էին տեղւոյն Ս. Կոստանդինոս եկեղեցւոյն քահանաները և Թաղ. խորհուրդին անդամները, տեղւոյն զինուորական մարմինէն ներկայացուցիչներ, ևն.։

Հանդէսին Բ. մասը սկսաւ իրիկուան ժամը 2ին, Սամաթիոյ «Ժողովուրդ» լսարանին մէջ, նախագահութեամբ Տ. Գնէլ եպս.ի։ Հանդէսը բացաւ Սամաթիոյ «Մասիս» ֆանֆառը, առաջնորդութեամբ մաէսթրօ Բարսեղ Կանաչեանի։ Տօքթ. Գըլըճեան էֆ. բեմ հրաւիրեց Պ. Տէրունին՝ որ հայ գրականութեան ծագումին վրայ գեղեցիկ տեսութիւն մը ըրաւ։ Յետոյ իգական փոքր խումբը երգեր երգեց, գեղեցիկ կերպով և առանձին երգեր երգեցին Օրք՝ Նուարդ Պիլէզիքճեան, Լիլիզ Խանզատեան։ Օր. Նունիկ Աճէմեան դաշնակի վրայ կտորներ նուագեց։ Ծափահարուեցաւ Լէթ Մէյտանի ազգ. վարժարանէն փոքրիկն Արշաւիրը, իր «Ես Հայ եմ» արտասանութեանը համար։ Նոյնպէս Լէթմէյտանի վարժարանէն Օր. Ս. Փի և Պ. Ժիրայր «Գրիչ և սուր» անուն տրամախօսութիւն մը ըրին, որ ծափահարուեցաւ։ Խօսեցաւ Թերթիս աշխատակից Մելքոն էֆ. Կիւրճեան որ ծանրացաւ հինգերորդ դարու ատեն հայ կնոջ կատարած մեծ դերին վրայ։ Ըսաւ թէ երբ Սահակ իր մայրենի հողէն հեռու հիւանդ պառկած էր, այն ատեն գտնուեցաւ կին մը՝ իր հարսը՝ այսինքն Վարդանի կինը, որ ելաւ գնաց իր գաւառէն խնամելու համար հայ Մեծ Մարդը որ ինկած էր անտէր ու անօգնական՝ հեռու իրեններէն։ Կիւրճեան ծանրացաւ մանաւանդ հայ կնոջ ապագային վրայ և հրաւիրեց զանոնք՝ որ գաւառի հայ աղջիկներուն դաստիարակութեան և համալսարանի մը հաստատութեան համար օրական տասը փարա մէկ կողմ դնեն։

«Մասիս» ֆանֆառը քանի մը գեղեցիկ ֆանթէզիներ նուագելէ վերջ՝ խօսք առաւ Նախագահ Ս. Օր և շնորհակալութիւն յայտնեց յոյն հասարակութեան ներկայացուցիչներուն և զինուորական հրամանատարին՝ որոնք հաճեցան ներկայ գտնուիլ Հայոց այս հանդէսին։ Ժամը 4ուկէսին վերջ տրուեցաւ հանդէսին Բ. մասին։

Գիշերը սկսաւ հանդէսին Գ. մասը։ «Ժողովուրդ» լսարանին քով կառուցուած յաղթական գեղեցիկ կամարը լուսազարդուած էր։ Սակայն ցաւալի էր ըսել թէ՝ կարգադիր մասնախումբը ըստ բաւականին չի կրցաւ պէտք եղած կերպով կատարել իր պարտականութիւնը և հանդէսը խանգարուեցաւ քանիցս։ Ատենախօս Պ. Գ. Խաժակ նախ ժողովուրդը հրաւիրեց բարբարոս չըլլալ, այլ եւրոպացիի պէս կրթուած և յետոյ սկսաւ պատմութիւնը ընել հայ գրականութեան, բացատրեց կղերին դերը մինչեւ 19րդ դարուն սկիզբը. ըսաւ թէ անոնք Հայ ազգը տեւական ապրեցնելու համար ամէն ջանք չխնայեցին։ Իսկ 19րդ դարու կիսուն՝ երբ Եւրոպա գիտութիւնը կրօնականներու ձեռքէն առաւ, այն ատեն սկսան Հայոց մէջ ալ այդ գաղափարները տարածուիլ։ Անկից ասդին, բացի քանի մը բացառութիւններէ, կղերը ետ քաշուեցաւ դաստիարակային գործերէ և ինք իր մէջ ամփոփուեցաւ։ Ըսաւ թէ հին կղերը չի բաղդատուիր այժմու կղերին հետ։ Յետոյ Ս. տպագրիչ Մեղապարտ Յակոբի մասին ծանրացաւ և զայն Սահակի և Մեսրոպի հետ հաւասար արժանիքով նկատեց։ Ի վերջոյ Պ. Խաժակ ըսաւ.— «Մենք ըլլանք Հայ Լուսաւորչական, կամ Հայ Կաթոլիկ, Հայ Բողոքական և նոյն իսկ Հայ Մահմետական, սակայն պէտք է ըլլանք հա՛յ, կրօնքը խղճի խնդիր է, ամէն ոք ազատ է, միայն պէտք է գիտնանք տեւականապէս Հայ մնալ։»

Յետոյ Պ. Արշամ Մինասեանի երկսեռ խումբը երգեց գեղեցիկ եռաձայն եղանակներ։ Երգերէ վերջ ներկայացուեցաւ «Պատուախնդիր հայրը» դրամը և «Տիպար ծառան» կատակերգութիւնը, ուրկէ վերջ հանդէսը փակուեցաւ «Մասիս»ի գոռ եղանակաւորումներուն տակ։

ԳՈՒՄ-ԳԱԲՈՒԻ ՄԷՋ

Շաբաթ ցերեկուան հսկայ բազմութենէն վերջ բնական է որ գիշերուան հանդէսը եւս փառաշուք պիտի ըլլար։ Զոյգ յաղթական կամարներ՝ «Բարեսիրաց» ակումբին և «Մայր եկեղեցւոյ Թաղի» լոյսի արծաթաւոր սիւներուն տակ կը հովանաւորեն հոս ճեմող ամենազգի ստուար ժողովուրդը որ կը խռնուի տաք ու հեւքոտ սպասումով մը։ Կանխաւ եղած յայտարարութեան համաձայն, ժամը ճիշդ եօթին յաղթական գնացքով և ջահերով կը հասնի Կէտիկ փաշայի Քնար նուագախումբը՝ առաջնորդութեամբ Պ. Բարսեղ Կանաչեանի, և «Բարեսիրական»ի կամարին տակ կը հնչեցնէ «Լուսին չկար»ը։ Հետզհետէ կը հասնին հրաւիրեալներ և Թաղին զինուորական մարմինին ներկայացուցիչը, մէրքէզ մէմուրը պէյը և սէր քոմիսէր Հաճի պէյը, որոնք ամէն բարոյական աջակցութիւն ընծայեցին հանդէսին փայլը աւելցնելու համար։ Ժամուան մը նուագաւորումէ ետք, ֆանֆառը ջահերով և հսկայ բազմութեամբ ճամբայ կ'ելլէ դէպի Գում-գաբուի դուրս՝ ծափերու և կեցցէներու մէջ. ֆանֆառը եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ հայկական եղանակներ նուագելէ վերջ, կ'ուղղուի Կէտիկ փաշայի եկեղեցին, իր ետեւէն բերելով յոգնախուռն բազմութիւն մը. հոն՝ օրուան հանդէսին առթիւ քանի մը եղանակ նուագելէ յետոյ կրկին կը մեկնի Կէտիկ փաշա Պաշի, նուագելու համար մեր Հայ-Բողոքական եղբայրներու կառուցած կամարին տակ։

Իրօք յուզիչ է պարագան, կը տեսնեմ քանի մը բողոքական ազգայիններ՝ որոնք կ'սպասեն հոն իրենց կամարին տակը, որ կը լուսաւորուի երփներանգ լապտերներու լոյսին տակ։ Կը յուզուինք ամէնքս ալ ու կը գիտեմ ոմանք՝ որ կուլան։ Ֆանֆառը կը կենայ ճիշդ կամարին տակ, երեսը դէպի անոր, ու «Մեր Հայրենիք»ը կը նուագէ խանդոտ։ Եղանակէն վերջ խօսք կ'առնէ յանուն Բողոքական հասարակութեան Միհրան էֆ. Յովհաննէսեան, որ կը բացատրէ օրուան տօնը։ Կ'ըսէ թէ «Հոս երեք կամարներ կը տեսնենք, երեք կամարներ՝ որոնք եղբայրօրէն զօդուած են իրարու, որքան գեղեցիկ է ան իր ամբողջութեան մէջ, երեք կամարներէն երկուքը փոքր են, հովանիին տակը մեծն, որ կը հսկէ անոնց վրայ մայրական գորովով մը։ Երեք այս կամարները կը յիշեցնեն ինծի Հայ ազգը՝ Լուսաւորչական, Բողոքական և Կաթոլիկ։ Մենք հաւաքականութիւն մըն ենք սա կամարին նման՝ թեւին տակը մայր Ազգին։ Այդ հաւաքականութիւնը պէտք է յաւերժանայ, այն է որ մեզ պիտի բանայ մեր յառաջդիմութեան ուղին, այն է որ մեզ պիտի ծառայէ գիտնալ մեր իրաւունքը և ապրիլ հայ, իբր այդ ազգին զաւակը, և այդ ազգին տեւականութեան աւանդապահը»։

Յովհաննէսեան էֆ. ծափերու մէջ կը վերջացնէ իր խօսքերը որոնք անկեղծ միաբանութեան մը հրաւէր էին։ Ֆանֆառը ի պատիւ քանի մը կտորներ նուագելէ վերջ՝ կը մեկնի իր կեդրոնատեղին, որ շքեղապէս լուսազարդուած էր և որ մինչեւ կէս գիշեր կը նուագէ հայրենասիրական երգեր։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ ՄԷՋ

Խասգիւղ ալ խիստ շքեղ կերպով տօնեց օրուան մեծ հանդէսը, հակառակ որ մետասան ու կէսերորդ ժամուն սկսուած էր շարժիլ։ Շաբաթ գիշեր արդէն լոյսերու մէջ կը շողային եկեղեցին, վարժարանը և Գալֆաեան Որբանոցը, որ նոյն գիշերը շատ սիրուն դպրոցական հանդէս մը սարքած էր։ Որբուհիները խիստ ներդաշնակօրէն երգեցին օրուան յարմար երգեր, մեներգներ ըրին և մանկապարտէզի փոքրիկները իրենց երգերով, ասութիւններով, խաղերով ևն. հանդիսականներու օրհնութեանց և գովասանքին արժանի եղան։ Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր պատարագ և պաշտօն կատարուեցաւ Գրի վաստակաւորներուն հոգւոյը համար։ Պատարագիչն էր Տ. Սօթնեդրօյեան վարդապետ և օրուան տօնին առթիւ, թէեւ բաւական երկար, բայց բաւական հմտալից քարոզ մը տուաւ։ Պատարագէն անմիջապէս յետոյ սկսաւ հանդէսը ուր ներկայ էր գրեթէ ամբողջ Խասգիւղ. ոստիկանապետը, Յոյն համայնքէն մէկ երկու ներկայացուցիչներ, որոնք հինգ վայրկեան յետոյ մեկնեցան։ Երգերու և ճառախօսութիւններու ընդմիջմամբ, խօսեցան Դաւիթ Խաչկոնց, Պատուելի Պետրոսեան (ժամանակաւորապէս հրաւիրուած), Շիշմանեան, Տիրացու Մանուէլեան և Տ. Տօղրամաճեան էֆ.ները։ Ապա Թափօր կազմելով գերեզմանատուն ուղղուեցան, և հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեցին Շահնազարեանի, Գ. Աղաթօնի ևն.ի գերեզմաններուն վրայ, ուր ատենախօսեց Շահնազարեանի արդի սաներէն և Վառնայի «Իրաւունք» թերթի արտօնատէր Յակոբ էֆ. Պօնճուքճեան։

Հանդէսը վերջացաւ և ժողովուրդը ուղղուեցաւ դէպի Հայ Աւետարանականաց մատուռը, վարդապետով, քահանայով, մայրապետով և ներկայ եղան պաշտամանց։ Պատ. Պետրոսեան եռանդուն քարոզ մը տուաւ որուն մէջ յիշեց և որ հարկ չկար, 50-60 տարի առաջ Բողոքականներու հալածանքի օրերը և հրաւիրեց Հայր Սուրբը, պահպանիչ մը ըսելով հանդէսը փակել։ Խասգիւղ առաջին եղաւ հայ աւետարանականներու հայաստանեայց եկեղեցւոյ հետ միութեան առթիւ առաջին փոխադարձ այցելութիւնը տուողը։

ԹՈՓԳԱԲՈՒԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ ամենահեռաւոր թաղերէն Թոփգաբուն ալ կրկնակ Յոբելեանները տօնեց մեծ հանդիսաւորութեամբ և խաղաղ կերպով։ Հանդէսը տեղի ունեցաւ Ս. Նիկողայոս եկեղեցին մէջ Նախագահութեամբ Տ. Ատոմ քահանայ Գնունիի որ, վարժարանին ուսուցիչ Ալիքսան Զնտանճեանի բացման խօսքէն վերջ բացատրեց օրուան տօնը, սահմանուած [illegible] յիշատակին։ Բանախօսեց նաև Թոփգաբուի վարժարանին աւագ ուսուցիչ Պ. Մ. Փօյաճեան։ Եկեղեցւոյն մէջ երգուեցան շարականներ և երգեր վարժարանի աշակերտաց կողմէ ժամանակցութեամբ դաշնակի, իսկ հանդէսին փայլը կ'աւելցնէր պատերազմ. Նախարարութեան կեդրոնական նուագախումբին Հայ զինուորներու ժամանակցութիւնը, որոնք եկեղեցւոյ փակին մէջ թէ՛ Հայերէն և թէ՛ օտար կտորներ զարկին։

⁂ Թաքսիմի առջի օրուան հանդէսին պատուիրակութիւններ ղրկած էին հետեւեալ վարժարանները։ Ֆերիգիւղ Մերամեթճեան, Նարկիզ վարժարան Նոր Դպրոց, Արզի վարժարան։

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ ՄԷՋ

Բարեսիրաց Թատրոնին մէջ տեղի ունեցան Մեծ Յոբելեանի հանդէսները։ Թատրոնը այս առթիւ ասեղ ձգելու տեղ չկար. իսկ արտաքին դուռը շքեղապէս լուսազարդուած էր։ Տօքթ. Թէրզեան էֆէնտիի կողմէ հանդէսը բացուելէն ետքը հետզհետէ խօսեցան օրուան բանախօսները, բացատրելով օրուան տօնին նշանակութիւնը։ Դպրոցականներ երգեցին գեղեցիկ երգեր. մեծ փայլ տուաւ հանդէսին Տիկին Զարուհի Փօյաճեան՝ եւրոպական դժուարին կտորներ նուագելով դաշնակի վրայ։

ՊԷՇԻԿԹԱՇԻ ՄԷՋ

Պէշիկթաշի եկեղեցիին մէջ գեղեցիկ հանդէս մը տեղի ունեցաւ, եկեղեցական արարողութիւններէն ետք։ Բանախօսեցին Տօքթ. Թորգոմեան և Գըրճեան (Թուրքերէն) էֆ.ները։ Երգեր։ Ներկայ էին խուռն բազմութիւն մը, որոնց մէջ նաև բազմաթիւ օտարներ։ Գիշերը սիրուն հանդէս մը տեղի ունեցաւ «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՄԷՋ

Սկիւտարի մէջ ալ ոչ նուազ էր խանդավառութիւնը։ Բանախօսեց ծանօթ բանասէր Յր. էֆ. Մրմրեան որ պատմութիւնը ըրաւ գրի գիւտէն մինչեւ մեր օրերուն։ Երգուեցան շարականներ և երգեր, խօսեցան նաև ուրիշներ։ Նուագախումբ մը առաջնորդութեամբ Թափօր կազմուած էր գերեզմանատուն երթալու համար, ուր եւս հանդէս պիտի կատարուէր, սակայն ի վերջոյ Թափօրը ցրուեցաւ։ Գիշերը տեղ տեղ լուսավառութիւն կատարուեցաւ։

ՄԻՋԻՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Ոչ նուազ գեղեցիկ էր Գուրուչէշմէցիներուն և Առնաւուտ գիւղցիներուն սարքած հանդէսը Լէսկիի սրահին մէջ։ Բրօֆ. Ա. Տ. Յակոբեանի խիստ գնահատուած բանախօսութենէն ետք հաճելի պէսպիսութիւն մը դրին այս հանդէսներուն մէջ երգերը, արտասանութիւնները և մարմնամարզի խաղերը։

ԳՆԱԼԸՐԻ ՄԷՋ

Գընալըրի մէջ սիրուն կերպով տօնուեցաւ Մեծ Յոբելեանի հանդէսը, որոնց ներկայ գտնուեցան նաև յոյն ընտանիքներ։ Գնահատուեցան Հմայեակ էֆ. Խօսրովեանի ատենաբանութիւնը և Օր. Վիքթորիա Սարաֆեանի ուղերձը։ Խօսեցաւ Պ. Ալփօյաճեան։ Մեծ խանդավառութիւն տուաւ բերին Օր. Սիրաքեանի երաժշտական կտորներու արտայայտութիւնը և Նշան էֆ. Թօգատի Արշակ Չօպանեանի Մայր Հայաստանին ուղղեալ ոտանաւորին և Պ. Տ. Խոյեանի՝ Ահարոնեանի «Յարգանք Ձեզի» արտասանութիւնները։ Շքաւեղան մըն ալ սարքուած էր գիւղին տիկիններուն կողմէ, որոնք անձամբ կը սպասարկէին։ Այս հանդէսին մէջ Օսմ. Համալսարանին ուսուցիչներէն Ֆազլի պէյ ատենաբանութիւն մը ընելով ջերմապէս շնորհաւորեց և խնդակցեցաւ Հայ Ազգին, որ իբր քաղաքակիրթ ժողովուրդ մը կարեւոր տեղ մը գրաւած է և Օսմ. Հայրենիքին պատուաւոր զաւակներ տուած է, միեւնոյն ժամանակ գեղարուեստի և գրականութեան մէջ համաշխարհային համբաւի արժանի անձերու ծնունդ տալով։

ԷՏԻՐՆԷԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտեան պատարագէն ետքը տօնուեցաւ Մեծ Յոբելեանը։ Եկեղեցիին սիւները զարդարուած էին ծաղիկներով, սեղանի երկու սիւներու վրայ գամուած էր Սահակի և Մեսրոպի երկու մեծադիր պատկերները, իսկ մէջտեղը Էջմիածնի պատկերը, ասոնց շուրջը «կեցցէ 1500 և 400 ամեակները» վերտառութեամբ ճերմակ լաթ մը։ Բեմին վրայ կանգնած էին մանկապարտէզի պզտիկները, որոնցմէ 14ը էն առաջ կանգնած կը կրէին Մեսրոպի գտած 14 տառերը։

Պատարագէն ետքը Գեր. Առաջնորդ Ղեւոնդ եպսկ.ի Նախագահութեամբ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ։ Միւս յայտագիրը հետեւեալն էր.

1. «Նմանեալք Մովսէսի» շարական
2. Բանախօսութիւն, Արսէն էֆ. Կիտուր՝ վարիչ Ազգ. երկսեռ վարժարանի
3. Մեներգ ձօնեալ Ս. Սահակայ և Մեսրոպայ
4. Արտասանութիւն՝ «Ով մեծասքանչ»
5. Որք զարդարեցին շարական
6. Բանախօսութիւն Տիգրան էֆ. Մարտիրոսեան
7. Արտասանութիւն և երգ «Հայ ապրինք եղբարք»
8. Փակում Գեր. Առաջնորդ հօր կողմէ, որը կուռ շեշտով մը վեր հանեց Սահակի և Մեսրոպի դերը։

Երկսեռ բազմութիւնը խռնուած էր եկեղեցին. աւելի շատ ուշագրաւ է Թրքախօս Էտիրնէցիին համար, որ ցոյց կուտայ անկեղծ և բուռն սէր դէպի իր անցեալ քաղաքակրթութիւնը։

Ժողովուրդը շատ գոհ մնաց։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՄԷՋ

Շ. Գարահիսարէն ալ կը հեռագրուի թէ առաջնորդարանի, Դաշնակցականներուն և Հնչակեաններուն միացած ջանքերով անհուն խանդավառութեան մէջ տօնուած է Սահակ-Մեսրոպի տօնը։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Էնկիւրիէն Պատրիարքարան հասած հեռագիր մը կ'ըսէ.— Հայ գրերու գիւտի հանդէսը մեծ շքով կատարուեցաւ ի ներկայութեան կուսակալին, եւ կրթական հիմնական դրամագլուխին համար առայժմ գոյացաւ 3,600 դրուշ,